

eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

2022

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO YA 1** [Downloaded from eduresourceza.com](http://eduresourceza.com)**Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo**

- Ka gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetoša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa a a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

1.1 Tekatlhaloganyo/Setšweletšwa sa A

1.1.1	'Popotela ye e sa kwego, e wetše leretheng la mohwelere.'	(1)
1.1.2	Seipone.	(1)
1.1.3	<i>Skeem Saam, Scandal, le Gomora.</i>
(TŠE PEDI fela.)	(2)
1.1.4	• Lethabo o thabišitšwe ke kwalakwatšo ya seo e lego kgale a rata go ba sona. • Lethabo o ipona e le mothopasefoka gare ga bahlokolwa ba bahlano bao ba tla bago ba hlokošwe.	(2)
1.1.5	• <i>South African Broadcasting Cooperation.</i>	(1)
1.1.6	• Go hloka lengwalo la marematlou.	(1)
1.1.7	• O ile a kwa bohloko kudu. • O ile a befelwa.	(2)
1.1.8	Wa manyami.	(1)
1.1.9	• Go ba le pelo. • Lethabo a kgotlelele. • Go thoba kgobe ka mootlwa. • Lethabo a ipshine ka bophelo.	(4)

- 1.1.10 • Temaneng ya 5 Lethabo o gana go bušetša mphato wa marematlou o re yena o ya go bapala thelebišeneng mola temaneng ya 6 go bolelwa ka Regina Nesengani, seapadi thelebišeneng yo a nago le lengwalo la bongaka. (2)
- 1.1.11 • Lethabo a ka ipolaya.
• Lethabo a ka ba le kgatelelo ya monagano.
• Lethabo a ka ipha naga.
• Lethabo a ka ineela diokobatšing.
(Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.12 Lebelo ga le na motlogapele le na le motsebi wa lona. (1)
- 1.1.13 Lethabo/Tlhohleletšo.
• Ke thabišwa/hlohleletšwa ke gore le ge Masindi/Regina a be a na le mengwaga ye 65 o ile a kgona go hwetša lengwalo la gagwe la bongaka. (2)
- 1.1.14 • Ke khuetšo ya segwera.
• Tšhomišo ya diokobatši.
• Ba nagana gore ba tseba kudu go feta batswadi ba bona.
(Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)

1.2 Tekatlhaloganyo/Setšweletšwa sa B

- 1.2.1 B/Go robala. (1))
- 1.2.2 O gašantšhitše dilo mo gohle. (1))
- 1.2.3 Go bonala tše di latelago:
• Tafola ya go balela.
• Dipuku.
• Laptop.
• Setulo.
• Mokotla wa dipuku.
(TŠE PEDI fela.) (2))
- 1.2.4 Tenega/Selekišega/Pefelo.
• Phapoši e tletše ka bošaedi/e hlakahlakane.
• Dithoto di thosane/gašagane le phapoši ka moka.
(Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.)
(E TEE fela.) (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2** Downloaded from eduresourceza.com

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
 - 1–3 ya dintlha tša nnete - meputso 1
 - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
 - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe meputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa meputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA**Palo ya mantšu**

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

	Ditsopolwa		Dintlha tša tlhalošo
1	'Batho bao ba bego ba le dinageng dišele ba ile ba gomišwa...'	1	Batho ka moka bao ba tšwetšego ka ntle ga dinaga tša gabobona, ba ile ba emišwa.
2	'Mebušo ya lefase ka fase ga WHO(World Health Organisation) e ile ya tšea sephetho sa gore batho bao ba swerwego ke bolwetši bjo ba ipeelee thoko matšatši a lesomenne'.	2	Go tšerwe maele a WHO a gore bao ba lwalago ba ikilele.
3	'Batho ba ile ba eletšwa gore ba nwe le go orela mešunkwane...'	3	Go nwewe mešunkwane go okobatša bolwetši.
4	'Mmušo o beakantše gore go be le kgapeletšo ya go hlapa diatla kgafetšakgafetša...'	4	Badudi ba gapeletšwa go hlapa diatla le go apara diširanko le molomo.
5	'... mellwane ya naga e ile ya tswalelwa.'	5	Mellwane e ile ya thibja.
6	'... mesepelo ya batho ya iletšwa...'	6	Batho ba ile ba iletšwa mesepelo.
7	'... leano la go okobatša bogale bja bolwetši bjo ka go hlabela batho moento.'	7	Batho ba ile ba eletšwa gore ba entiwe/humane moento.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

POTŠIŠO YA 3: PAPATŠO – SETŠWELETŠWA SA D

Tlhahlo ya go swaya KAROLO YA C.

• Mopeleto

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalešo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 3.1 A/Sebaledi. (1)
- 3.2 • Ke go tšweletša molaetša wo mogolo wa sebapatšwa.
• Go goga šedi.
(E TEE fela.) (1)
- 3.3 Barutwana/Baithuti/Bana ba sekolo. (1)
- 3.4 • Leitiri.
• Le na le hlogo ya i ya go laetša leitiri. (2)
- 3.5 • Bohlalehlale bo iponagatša **MO** – Modirišopego.
• Go tšwelela melekwaneng ya tša mahlale - Modirišogo.
• Etela! Casio o holege - Modirišotaelo.
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 3.6 Moo –
Dikarabo tša maleba tša balekwa di tla amogelwa.
Mohlala:
O se sepele moo o tla thelela. (2)
- 3.7 Kakanyo.
• Go morutwana yo a kgonago go šomiša sebaledi se, o a tšwelela.
Ntlha.
• Go morutwana yo bohlale yo a sa šomišego sebapatšwa sa mohuta wo, o a tšwelela.
• Go morutwana yo a nago le mohuta wo wa sebapatšwa, a sa kgonego go se šomiša a ka se tšwelele.
• Ga se nnete gore ge o šomiša sebapatšwa se o tla tšwelela.
(E TEE fela.) (1)

[10]

POTŠIŠO YA 4: KHATHUNI – SETŠWELETŠWA SA E

Downloaded from eduresourceza.com

- 4.1 D/Bohodu. (1)
- 4.2
- Pudula ya 1 e tšweletša go bolela.
 - Pudula ya 2 e tšweletša go nagana. (2)
- 4.3
- Lebone.
 - Thelebišene.
 - Khomphutha.
- (E TEE fela.) (1)
- 4.4
- (a) Nape. (1)
- (b) Hle. (1)
- 4.5 Ke bannanna fela ba go loga maano. (1)
- 4.6 Go utswitšwe diphahlo fela go bolelwa ka go fenyha tlala. (1)
- 4.7
- Maloko a setšhaba a ka tlogela go reka dilo tšeo di utswitšwego.
 - Go ba raka setšhabeng.
 - Go ba hlolela mešomo.
- (E TEE fela.) (1)
- 4.8 Seboledi se re Nape a phakiše gore ba se ba hwetše. (1)
- [10]

POTŠIŠO YA 5: SENGWALO**5.1 SENGWALO – SETŠWELETŠWA SA F**

- 5.1.1
- (a) Mokibelo.
- (b) Motsaneng wa Kehlahlile. (2)
- 5.1.2 Mosadi. (1)
- 5.1.3
- Bjalo ka tau.
 - Tshwantšhanyo. (2)
- 5.1.4 Monnanyana. (1)
- 5.1.5 Sefatanaga. (1)
- 5.1.6
- Sepetlele/Seteišeneng.
 - Le adimilwe go tšwa polelong ya Seburu le Seisimane. (2)
- 5.1.7 Bona ba be ba se ba emela go bona ngaka. (1)

5.1.8 • Ba mo tšeetše **mogolo** wa gagwe ka moka mafelelong a kgwedi.

Downloaded from eduresourceza.com

- Ngwato ke motho yo **mogolo**.
- Ngwato ke motho yo **mogolo** ka mengwaga.
- Malose ke yo **mogolo** mošomong.
- Segagešo se re **mogolo** ga a nyake go hlokega baneng.
- Malome o kgamilwe **mogolo** bjale o hlokofetše.

(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.)

(TŠE PEDI fela.)

(2)

5.1.9

- Bona.
- Lešalašala.

(2)

5.2 SESWANTŠHO – SETŠWELETŠWA SA G

5.2.1 Ditšhwaana.

(1)

5.2.2 B/Leinaina.

(1)

5.2.3 Gomme.

(1)

5.2.4 Lephethi/Lefetilego.

(1)

5.2.5 **Nka** se sa phela ka **letšhogo**.

(2)

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C:

40

PALOMOKA YA TLHAHLOBO:

80